

สัปดาห์ที่ 6

ปรัชญาชีวิต

นักปรัชญาทั้งศาสตร์ตะวันตกและศาสตร์ตะวันออก มีความคิดที่หลากหลายแนวทางที่แตกต่างกัน แต่ก็มีความคิดที่สอดคล้องกันคือ การนำแนวคิดทางปรัชญามาแก้ปัญหาชีวิตพฤติกรรมตนคนสังคมให้มีความสุขในชีวิต ดังนั้นเพื่อให้เป็นไปตามบริบทของชีวิตจริงของคนไทย ขอนำแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ในหนังสือธรรมนูญชีวิต (A Constitution For Living) เป็นหลักในการคิดเพื่อพัฒนาตน ดังนั้นปรัชญาชีวิตมี 3 ประเด็นที่ต้องศึกษาคือ

1. ปรัชญาตนกับชีวิต
2. ปรัชญาตนกับคน
3. ปรัชญาตนกับสังคม

ปรัชญาตนกับชีวิต

ปรัชญา ช้างขวัญยืน (2549) ได้กล่าวในปรัชญากับวิถีชีวิตว่า ปรัชญาเกิดจากความสงสัยของมนุษย์ สิ่งใดมนุษย์สงสัยสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่มนุษย์สนใจ สิ่งที่มนุษย์สนใจย่อมเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่อยู่นอกตัวมนุษย์หรืออยู่ในตัวมนุษย์ เราอาจไม่รู้ตัวว่าวิถีชีวิตที่เราดำเนินอยู่นี้ ไม่ว่าวิทยาศาสตร์ ระบบการเมือง ระบบเศรษฐกิจ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ไปจนถึงปัญหาเฉพาะเช่น การทำแท้ง ล้วนมีปรัชญาเข้าไปเกี่ยวข้องกับทั้งสิ้นหากเราข้อนดูประวัติของปรัชญาตะวันตก ปรัชญาเริ่มต้นด้วยความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์

เมื่อกล่าวถึงความสุขก็จะมองความสุข 2 ทาง คือความสุขภายนอกกับความสุขภายในในทางปรัชญามีหลักความสุขดังนี้

1. **ลัทธิสุขนิยม (Hedonism)** ความสุขทางกายเป็นยอดปรารถนา
2. **อัตนิยม (egoism)** ความสุขทางกายที่มนุษย์ปรารถนานั้น โดยทั่วไปย่อมปรารถนาเพื่อตนเองหรือเครือญาติของตน
3. **ลัทธิประโยชน์นิยม (utilitarianism)** ลัทธิประโยชน์นิยมเป็นลัทธิสุขนิยมประเภทหนึ่ง แต่เป็นลัทธิที่มีได้เอาความสุขของตนเป็นที่ตั้ง

จุดมุ่งหมายชีวิต ต้องพิจารณาคุณค่าของชีวิตใน 3 ด้าน คือ

ก.จุดมุ่งหมายชีวิต ต้องพิจารณาคุณค่าของชีวิตในประโยชน์ปัจจุบันที่ตามองเห็น คือ

1. มีสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรง ไร้โรค งามสง่า อายุยืน
 2. มีเงินมีงาน มีอาชีพสุจริต พึ่งตนได้ทางเศรษฐกิจ
 3. มีสถานภาพดี เป็นที่ยอมรับนับถือในสังคม
 4. มีครอบครัวผาสุก ทำวงศ์ตระกูลให้เป็นที่น่าพอใจ
- ทั้งหมดนี้พึงให้เกิดโดยมีธรรม และให้หรือปฏิบัติให้เกิดสุขโดยชอบ ทั้งแก่ตนและผู้อื่น

ข.จุดมุ่งหมายชีวิต ต้องพิจารณาคุณค่าของชีวิตในประโยชน์เบื้องหน้า คือ

1. ความอบอุ่นซาบซึ้งสุขใจ ด้วยศรัทธา มีหลักใจ
2. ความภูมิใจ ในชีวิตสะอาด ที่ได้ประพฤติก่อการสุจริต
3. ความอึดใจ ชีวิตมีคุณค่า ที่ได้เสียสละทำประโยชน์
4. ความแก้แค้นใจ มั่นใจ ที่มีปัญญาแก้ปัญหาหน้าชีวิตได้
5. ความคลั่งจิตมั่นใจ ว่าได้ทำกรรมดี มีทุนประกันภพใหม่

ค.จุดมุ่งหมายชีวิต ต้องพิจารณาคุณค่าของชีวิตในประโยชน์อย่างยิ่ง

1. 'ไม่หวั่นไหว'ไปตามความผันผวนปรวนแปรต่าง ๆ
2. 'ไม่ผิดหวัง'เศร้าบีบคั้นจิตเพราะความยึดติดถือมั่น
3. 'ปลอดโปร่ง'สงบ ผ่องใส สดชื่น เบิกบานใจตลอดเวลา
4. 'เป็นอยู่'และทำการด้วยปัญญาซึ่งมองที่เหตุปัจจัย

ถ้าบรรลุดจุดมุ่งหมายถึงขั้นประโยชน์เบื้องหน้าขึ้นไป เรียกว่าเป็น "บัณฑิต"

จุดหมายหรือประโยชน์ 3 ขั้นนี้ แยกเป็น 3 ด้าน

1. อัศจรรย์ จุดหมายเพื่อตนหรือประโยชน์ตน คือประโยชน์ 3 ขั้นข้างต้น ซึ่งพึงทำให้เกิดขึ้นแก่ตนเอง
2. ประัตถะ จุดหมายเพื่อผู้อื่นหรือประโยชน์ผู้อื่นคือ ประโยชน์ 3 ขั้นข้างต้น ซึ่งพึงช่วยเหลือให้ผู้อื่นหรือเพื่อนมนุษย์ได้บรรลุดถึง ด้วยการชักนำสนับสนุนให้เขาพัฒนาชีวิตของเขาเองขึ้นไปจนเข้าถึงตามลำดับ

3. อกุศลละ จุดหมายร่วมกันหรือประโยชน์ทั้ง 2 ฝ่ายคือ ประโยชน์สุขและความดีงามร่วมกันของชุมชนหรือสังคม รวมทั้งภาวะและปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งพึงช่วยกันสร้างสรรค์บำรุงรักษา เพื่อเกื้อหนุนให้ทั้งตนและผู้อื่นก้าวไปสู่จุดหมาย 3 ชั้นข้างต้น

แนวทางการพัฒนาคนให้เป็นคนที่สมบูรณ์

มนุษย์เป็นสัตว์พิเศษ ซึ่งแตกต่างจากสัตว์ทั้งหลายอื่น สิ่งที่ทำให้มนุษย์เป็นสัตว์พิเศษ ได้แก่ **ศึกษา** หรือการศึกษา คือการเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนามนุษย์ที่ฝึก ศึกษาหรือพัฒนาแล้ว เชื่อว่าเป็น “สัตว์ประเสริฐ” เป็นผู้รู้จักดำเนินชีวิตที่ดีงามด้วยตนเอง และช่วยให้สังคมดำรงอยู่ในสันติสุขโดยสวัสดิ์

มนุษย์ที่จะชื่อว่าฝึก ศึกษาหรือพัฒนาคน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ผู้เป็นสมาชิกใหม่ของมนุษยชาติ พึงมีคุณสมบัติที่เป็นต้นทุน ๗ ประการ ที่เรียกว่า **แสงเงินแสงทองของชีวิตที่ดีงาม** หรือ **รุ่งอรุณของการศึกษา** ซึ่งเป็นหลักประกันของชีวิตที่จะพัฒนาสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ผู้เป็นสัตว์ประเสริฐอย่างแท้จริง ดังนี้

1. กัลยาณมิตรตา (มีกัลยาณมิตร) แสวงแหล่งปัญญาและแบบอย่างที่ดี คือ อยู่ร่วมหรือใกล้ชิดกัลยาณชน ที่จะมีอิทธิพลชักนำและชักชวนกันให้เจริญงอกงามในการพัฒนาพฤติกรรมจิตใจและปัญญา โดยเฉพาะให้เรียนรู้และพัฒนาการสื่อสารสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ด้วยเมตตา มีศรัทธาที่จะดำเนินตามแบบอย่างที่ดี และรู้จักใช้ปัจจัยภายนอกทั้งที่เป็นบุคคล หนังสือ และเครื่องมือสื่อสารทั้งหลาย ให้เป็นประโยชน์ในการแสวงหาความรู้และความดีงาม เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาชีวิต แก้ปัญหาและทำการสร้างสรรค์

2. สีสัมปทา (ทำดีให้ถึงพร้อม) มีวินัยเป็นฐานของการพัฒนาชีวิต คือ รู้จักจัดระเบียบความเป็นอยู่ กิจกรรมกิจการและสิ่งแวดล้อมให้เอื้อโอกาสแก่การพัฒนาชีวิต อย่างน้อยมีศีลขั้นพื้นฐาน คือมีพฤติกรรมที่ถูกต้องในความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม ด้วยการอยู่ร่วมกับเพื่อนมนุษย์อย่างเกื้อกูล ไม่เบียดเบียนกัน และในความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางวัตถุด้วยการกินใช้ปัจจัย ๔ ตลอดจนอุปกรณ์เทคโนโลยีทั้งหลาย ในทางที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิต เกื้อหนุนการศึกษา การสร้างสรรค์ และระบบคุณธรรมสัมพันธ์ของธรรมชาติ

3. ฉันทสัมปทา (ทำฉันทะให้ถึงพร้อม) มีจิตใจใฝ่รู้ใฝ่สร้างสรรค์ คือเป็นผู้มีพลังแห่งความใฝ่รู้ ใฝ่ดี ใฝ่ทำ ใฝ่สร้างสรรค์ ใฝ่สัมฤทธิ์ ใฝ่ความเป็นเลิศ อยากช่วยทำทุกสิ่งทุกคนที่ตนประสบเกี่ยวข้องให้เข้าถึงภาวะที่ดีงาม ไม่หลงติดอยู่แค่คิดจะได้จะเอาและหาความสุขจากการเสพบริโภค ที่ทำให้จมอยู่ได้วังวนแห่งความมัวเมาและการแย่งชิง แต่รู้จักใช้อินทรีย์ มีตาที่ดู หูที่ฟัง เป็นต้น ในการเรียนรู้ หาความสุขจากการศึกษา และมีความสุขจากการทำสิ่งดีงาม ด้วยการใฝ่ส่องและมือในการสร้างสรรค์

4. อัตตสัมปทา (ทำตนให้ถึงพร้อม) มุ่งมั่นฝึกตนจนเต็มสุดภาวะที่ความเป็นคนจะให้ถึงได้ คือ ระลึกละอู่เสมอถึงความจริงแท้แห่งธรรมชาติของมนุษย์ผู้เป็นสัตว์ที่ฝึกได้ และต้องฝึก ซึ่งเมื่อฝึกแล้วจะประเสริฐเลิศสูงสุดแล้วตั้งใจฝึกตนจนมองเห็นความยากลำบากอุปสรรคและปัญหา เป็นจุดเวทีที่ทดสอบและพัฒนา

สติปัญญาความสามารถ มีจิตสำนึกในการพัฒนาตนยิ่งขึ้นไป จนเต็มสุดแห่งศักยภาพ ด้วยการพัฒนาที่พร้อมทุก ด้านทั้งพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา

5. **ทฤษฎีสัมปทา (ทำทฤษฎีให้ถึงพร้อม)** ถือหลักเหตุปัจจัยมองอะไรๆ ตามเหตุและผล คือ ตั้งอยู่ในหลัก ความคิดความเชื่อถือที่ดึงามมีเหตุผล อย่างน้อยถือหลักเหตุปัจจัย ที่จะนำไปสู่การพิจารณาไตร่ตรองสืบสวน ค้นคว้าเป็นทางเจริญปัญญา และเชื่อการกระทำว่าเป็นอำนาจใหญ่สุดที่บันดาลชะตากรรม กับทั้งมีพฤติกรรม และจิตใจที่อยู่ในอำนาจเหตุผล แม้จะฝืนทำให้สำเร็จและดึงามสูงสุด ก็รู้เท่าทันความเป็นไปได้ภายในขอบเขต ของเหตุปัจจัยที่มีและที่ทำ ถึงสำเร็จก็ไม่หลงลอย ถึงพลาดก็ไม่หงอยง ค้ำรงจิตผ่องใสเป็นอิสระได้ ไม่วู่วาม โวยวายเอาแต่ใจตน ตลอดจนไม่ปล่อยตัวเลื่อนไหลไปตามกระแสความตื่นข่าวและค่านิยม

6. **อัปมาทสัมปทา (ทำความไม่ประมาทให้ถึงพร้อม)** ตั้งตนอยู่ในความไม่ประมาท คือ มีจิตสำนึกใน ความไม่เที่ยง มองเห็นตระหนักรู้ถึงความไม่คงที่ ไม่คงทน และไม่คงตัว ทั้งของชีวิตและสิ่งทั้งหลายรอบตัว ซึ่ง เปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัยทั้งภายในและภายนอกตลอดเวลา ทำให้นั่งนอนใจอยู่ไม่ได้และมองเห็นคุณค่า ความสำคัญของกาลเวลา แล้วกระตือรือร้นขวนขวายเร่งศึกษาและป้องกันแก้ไขเหตุปัจจัยของความเสื่อม และ เสริมสร้างเหตุปัจจัยของความเจริญงอกงาม โดยใช้เวลาทั้งคืนวันที่ผ่านไปให้เป็นประโยชน์มากที่สุด

7. **โยนิโสมนสิการสัมปทา (ทำโยนิโสมนสิการให้ถึงพร้อม)** ฉลาดคิดแยกคายให้ได้ประโยชน์และความ จริง คือ รู้จักคิด รู้จักพิจารณา มองเป็น คิดเป็น เห็นสิ่งทั้งหลายตามที่มันเป็น ไปในระบบความสัมพันธ์แห่งเหตุ ปัจจัย โดยใช้ปัญญาพิจารณาสอบสวนสืบค้นวิเคราะห์วิจัย ไม่ว่าจะเพื่อให้เห็นความจริง หรือเพื่อให้เห็นแง่ด้าน ที่จะใช้ให้เป็นประโยชน์ กับทั้งสามารถแก้ไขปัญหาและจัดทำดำเนินการต่างๆ ให้สำเร็จได้ด้วยวิธีการแห่ง ปัญญาที่จะทำให้พึ่งตนเองและเป็นที่ยิ่งของคนอื่นได้ (ส.ม. ๑๕/๑๒๕-๑๓๖/๓๖-๓๗)

อิมมานูเอล คานท์ (Immanuel Kant, ค.ศ. 1724-1804)¹ (นักวิทยาศาสตร์และนักปรัชญาเมธีเยอรมัน สอนปรัชญาที่มหาวิทยาลัย โคนิกส์เบิร์ก (Konigsberg) ตำแหน่งศาสตราจารย์ กล่าวหน้าที่ของคนที่สำคัญ คือ การสร้างความสุขให้ตนเอง ด้วย การตั้งใจทำดี (Good will) ต้องเป็นความดีในตัวของมันเอง ไม่ใช่กระทำดีเพื่อ ความต้องการของตนเอง แต่มนุษย์ต้องตัดสินใจในสิ่งที่ควรทำเป็นหน้าที่ (For the sake of duty) เรียกว่ามนุษย์ ทำดีเพราะเป็นสิ่งที่ดี ไม่ใช่เพื่อประโยชน์อื่นใด หรือ มีได้หวังผลตอบแทน

กล่าวให้ชัดปรัชญาคานท์ การตั้งใจทำความดี ไม่ใช่ทำดีตามความต้องการจากประสาทสัมผัสของกิเลส เช่น สิ่งยั่วชวน โฆษณา ชักจูง เกิดความหลงใหล ตามใจตัวเอง แต่มนุษย์ตัดสินใจกระทำ เมื่อพิจารณาเห็นว่า เป็นสิ่งที่ควรกระทำ(For the sake of duty) เราทำดี เพราะสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ดี เรียกว่าเราใช้เหตุผลเหนือความ

¹ ไพฑูรย์ มณีไพโรจน์ .ปรัชญาถิ่นใต้ .กรุงเทพฯ ๗ ออฟเซ่น ศรีเอชัน จำกัด ,2551 หน้า145

ต้องการ เหนือประโยชน์อื่นใด นอกจากความดี ที่มีผลในตัวของการทำงานในสิ่งที่ดี ความที่ได้จากผลพลอยได้ ในการทำดี

ปรัชญาตนกับคน

คุณสมบัติของคนที่มีสมบูรณ์แบบ

คนสมบูรณ์แบบหรือมนุษย์โดยสมบูรณ์ ซึ่งถือได้ว่าเป็น สมาชิกที่ดีมีคุณค่าที่แท้จริงของมนุษยชาติ ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นคนเต็มคน ผู้สามารถนำหมูชนและสังคมไปสู่สันติสุขและความสามัคคี มีธรรม หรือ มีคุณสมบัติ โดยมีหลัก 7 ประการดังต่อไปนี้

1. **ธัมมัญญตา รู้หลักและรู้จักเหตุ** หรือรู้หลักการและกฎเกณฑ์ของสิ่งทั้งหลาย ที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิต ในการปฏิบัติกิจหน้าที่และการดำเนินการต่าง ๆ รู้เข้าใจสิ่งที่ตนจะต้องประพฤติปฏิบัติตามเหตุผล เช่น รู้ว่าตำแหน่ง ฐานะ อาชีพ การงานของตน มีหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างไร มีอะไรเป็นหลักการ จะต้องทำอะไรอย่างไร จึงจะเป็นเหตุให้บรรลุถึงผลสำเร็จที่เป็นไปตามหน้าที่และความรับผิดชอบนั้น ๆ ดังนี้ เป็นต้น ตลอดจนขั้นสูงสุดคือรู้เท่าทันกฎธรรมชาหรือหลักความจริงของธรรมชาติเพื่อปฏิบัติต่อโลกและชีวิตอย่างถูกต้อง มีจิตใจเป็นอิสระไม่ตกเป็นทาสของโลกและชีวิตนั้น

2. **อัตถัญญตา รู้ความมุ่งหมายและรู้จักผล** คือรู้ความหมายและความมุ่งหมายของหลักการที่ตนปฏิบัติ เข้าใจวัตถุประสงค์ของกิจการที่ตนกระทำ รู้ว่าที่ตนทำอยู่อย่างนั้น ๆ ดำเนินชีวิตอย่างนั้น เพื่อประสงค์ประโยชน์อะไรหรือควรจะได้บรรลุถึงผลอะไร ที่ให้มีหน้าที่ ตำแหน่ง ฐานะ การงานอย่างนั้น ๆ เขากำหนดวางกันไว้เพื่อความมุ่งหมายอะไร กิจการที่ตนทำอยู่ขณะนี้ เมื่อทำไปแล้วจะบังเกิดผลอะไรบ้าง เป็นผลดีหรือผลเสียอย่างไร ดังนี้ เป็นต้น ตลอดจนขั้นสูงสุด คือ รู้ความหมายของคติธรรมชา และประโยชน์ที่เป็นจุดหมายแท้จริงของชีวิต

3. **อิตถัญญตา รู้ตน** คือ รู้ตามเป็นจริงว่า ตัวเรานั้น ว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความถนัด ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น บัดนี้ เท่าไร อย่างไร แล้วประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสม และทำการต่าง ๆ ให้สอดคล้องถูกต้อง ที่จะสัมฤทธิ์ผล ตลอดจนแก้ไขปรับปรุงตนให้เจริญอกงามถึงความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป

4. **มัตถัญญตา รู้ประมาณ** คือ รู้จักพอดี เช่น รู้จักประมาณในการบริโภค ในการใช้จ่ายทรัพย์ รู้จักความพอเหมาะพอดี ในการพูด การปฏิบัติกิจและทำการต่าง ๆ ตลอดจนการพักผ่อนนอนหลับและการสนุกสนานรื่นเริงทั้งหลาย ทำการทุกอย่างด้วยความเข้าใจวัตถุประสงค์เพื่อผลดีที่พึงต้องการ โดยมีใช้เพียงเพื่อผลดี

แท้จริงที่พึงต้องการ โดยมีใช้เพียงเพื่อเห็นแก่ความพอใจ ชอบใจ หรือเอาแต่ใจของตน แต่ทำตามความพอดีแห่งเหตุปัจจัยหรือองค์ประกอบทั้งหลาย ที่จะลงตัวให้เกิดผลดีงามตามที่มองเห็นด้วยปัญญา

5. กาลัญญตา รู้กาล คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่พึงใช้ในการประกอบกิจการหน้าที่การทำงาน ปฏิบัติการต่าง ๆ และเกี่ยวข้องกับผู้อื่นเช่น รู้ว่า เวลาไหน ควรทำอะไร อย่างไร และทำให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอเวลา ให้เหมาะเวลา ให้ถูกเวลา ตลอดจนรู้จักกะเวลาและวางแผนการใช้เวลาอย่างเหมาะสม

6. ปริสัญญตา รู้ชุมชน คือ รู้จักถิ่น รู้จักที่ชุมชน และชุมชน รู้การอันควรประพฤติปฏิบัติในถิ่นที่ชุมชน และต่อชุมชนนั้นว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหา ควรต้องทำกริยาอย่างนี้ ควรต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้มีระเบียบวินัยอย่างนี้ มีวัฒนธรรมประเพณีอย่างนี้ มีความต้องการอย่างนี้ ควรเกี่ยวข้อง ควรต้องสงเคราะห์ ควรรับใช้ ควรบำเพ็ญประโยชน์ให้อย่างนี้ ๆ เป็นต้น

7. บุคคลัญญตา รู้บุคคล คือ รู้จักและเข้าใจความแตกต่างแห่งบุคคลว่าโดยอรรถาศัย ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น ใคร ๆ ยิ่งหรือหย่อนอย่างไร และรู้จักที่จะปฏิบัติต่อบุคคลอื่น ๆ ด้วยคิดว่า ควรจะคบหรือไม่ ได้คดีอะไร จะสัมพันธ์เกี่ยวข้อง จะใช้ จะยกย่อง จะตำหนิ หรือจะแนะนำสั่งสอนอย่างไร จึงจะได้ผลดี ดังนี้ เป็นต้น

การอยู่ร่วมกันกับคนอื่นมีหลักการปฏิบัติ 3 ประการ

1. การปฏิบัติตนในทางที่ดีทางกาย

- 1.1 ไม่เบียดเบียนกัน มีเมตตากรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
- 1.2 ไม่เอาเปรียบ เคารพสิทธิในทรัพย์สินของกันและกัน
- 1.3 ไม่ข่มเหงจิตใจหรือทำลาย ลบหลู่เกียรติและวงศ์ตระกูลกัน

2. ความประพฤติดีทางวาจา

- 2.1 ไม่พูดเท็จ
- 2.2 ไม่พูดส่อเสียดจะเป็นการสร้างความแตกแยก
- 2.3 ไม่พูดคำหยาบคาย
- 2.4 ไม่พูดเพื่อเอื้อเหลือวไหล พูดแต่คำจริง มีเหตุผล มีสาระ ถูกกาลเทศะ

3. ความประพฤติดีทางจิตใจ คิดในสิ่งที่ดีถูกต้อง

3.1 ไม่โลภ รู้จักเสียสละ มีใจเพื่อแม่

3.2 ไม่คิดร้าย มุ่งเบียดเบียน รู้จักปรารถนาดี มีมิตรไมตรี

3.3 มีสัมมาทิฐิ เข้าใจหลักกรรมว่า ทำดีมีผลดี ทำชั่วมีผลชั่ว เข้าใจหลักความจริงของชีวิต

พุทธทาสภิกขุ กล่าวการทำงานของคนในแต่ละคนต้องปรัชญาว่า ทำงานให้สนุกได้อย่างไร ให้มีงาน
คือหน้าที่ที่ต้องทำ หน้าที่ สิ่งที่ทำเป็นสำหรับชีวิตทุกชนิดและทุกระดับ ผลของการทำหน้าที่ คือ ความรอด
ตามคำสอนทุกศาสนา มี 2 ระดับ

1. ความรอดทางร่างกายให้มีความสุข

2. ความรอดทางจิตใจมีความสุข

ถ้าทำงานแล้วมีความสุขทั้งกายและใจ เรียกว่าผิดหน้าที่ และจะไปไม่รอดทั้งทางกาย และจิตใจ ดังนั้น
ใครมีหน้าที่อะไรก็รับผิดชอบหน้าที่ของตนให้ดี เช่น หน้าที่ บิดา มารดา ครูอาจารย์ นักศึกษา นักเรียน เพื่อน
นายจ้าง-ลูกจ้าง เป็นต้น

ปรัชญาของตนกับสังคม

การอยู่ร่วมกับสังคมหมู่มากย่อมมีความขัดแย้งทางความคิด การกระทำ บนความเชื่อของแต่ละคน
เพื่อให้การอยู่ร่วมกันได้โดยไม่ขัดแย้งต้องยอมรับความจริงในด้านความเชื่อที่แตกต่าง ความคิดที่แตกต่าง การ
กระทำที่แตกต่างโดยไม่เดือดร้อนตนและผู้อื่น กล่าวได้ว่า อยู่ร่วมกันในความแตกต่างแต่ไม่แตกแยกโดยอาศัย
แนวคิดตามหลักคุณธรรมดังต่อไปนี้

1. มีความรัก (เมตตา) คือ ความปรารถนาดี มีไมตรีซึ่งกันและกัน

2. มีความเอื้อเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นและกรุณา คือ ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข เมื่อเขาประสบความทุกข์
หรือเดือดร้อน

3. มีความเบิกบานพลอยยินดี (มุทิตา) คือ เมื่อเห็นผู้อื่นมีความสุขก็ดีใจ ไม่คิดอิจฉาริษยา

4. มีใจเป็นกลาง (อุเบกขา) คือ มองเห็นว่าการที่บุคคลจะได้รับผลดีหรือชั่วต้องประกอบไปด้วยเหตุและ

ผลตามหลักความจริง

เมื่ออยู่ร่วมกันได้เอง สังคมหมู่มากต้องรู้จักสร้างความสามัคคีในหมู่คณะด้วย หลักสังคหวัตถุ

1. รู้จักให้ (ทาน) เอื้อเพื่อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน สงเคราะห์ด้วยปัจจัย 4

2. พุจฉาไพบราคะ (ปิยวาจา) พูดคำสุภาพ ให้กำลังใจ มีเหตุผล สมนามสามัคคี

3. ทำประโยชน์แก่เขา (อัตตจริยา) ช่วยแก้ปัญหาและส่งเสริมในด้านจริยธรรม สร้างสาธารณประโยชน์ เป็นต้น

4. วางตนได้เหมาะสม (สมานัตตา) เสมอต้นเสมอปลาย ไม่เอาเปรียบผู้อื่น ร่วมกิจกรรม สังคมด้วยดี ปรนนิบัติกับสังคม มุ่งแก้ปัญหาการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นให้มีความสุขด้วยการยึดหลักการปฏิบัติ ดังนี้

1. ฟังตนเองได้
2. อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี

สรุปได้ ปรนนิบัติชีวิต มุ่งศึกษาคุณค่าของชีวิตในการพัฒนาตนให้มีความสุข เข้าใจคนอื่น และอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขโดยอาศัยหลักและแนวความคิดทางปรัชญาไปประยุกต์ใช้ในการทำหน้าที่ของตน เพื่อให้ชีวิตมีความสุขตามหลักความจริงในโลกยุคโลกาภิวัตน์ หรือ เรียกยุคข่าวสารข้อมูล ที่ต้องรู้จักใช้เหตุผล ด้วยสติและปัญญา

คำถาม

1. นักศึกษาคิด การกำหนดจุดมุ่งหมายของชีวิต มีเป้าหมายเพื่ออะไร
2. นักศึกษามีปรัชญาชีวิตตนเองว่าอย่างไร
3. เพราะเหตุใดเราจึงต้องทำความดีเพื่อตนเอง
4. เพราะเหตุใดเราจึงต้องทำความดีกับคนอื่น
5. การทำงานร่วมกับผู้อื่นให้มีความสุขควรปฏิบัติตนอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- 1.ปรีชา ช่างขวัญยืน .ปรัชญากับวิถีชีวิต . สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา
กรุงเทพฯ ๑ ,2549
- 2.ปานทิพย์ ประเสริฐสุข .ปรัชญาเบื้องต้น .ชวนพิมพ์ กรุงเทพฯ๑,2536
- 3.ประยงค์ แสนบูรณ .ปรัชญาตะวันตกสมัยใหม่ .โอเดียนสโตร์ กรุงเทพฯ ๑ 2548
- 4.วิทย์ วิศทเวทย์ .ปรัชญาทั่วไป มนุษย์ โลก และความหมายของชีวิต .อักษรเจริญทัศน์ อจท.จำกัด กรุงเทพฯ ๑2547
- 5.พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม. พิมพ์สยาม กรุงเทพฯ ๑,2549